

Țara Noastră

Congresul dela Sibiiu

Congresul ținut zilele trecute de către partidul poporului în orașul Sibiiu a lăsat în urmă o serie de sugestuni și învățăminte, care preocupă încă opinia publică din țară și cu deosebire din Ardealul destul de sărac în manifestații intelectuale...

Sibiiul a fost în cei din urmă șaptezeci de ani centrul nostru cultural și politic, martor al celor mai îndârjite lupte de rezistență națională. După restabilirea vechei metropolii ortodoxe sub arhiereul Șaguna, aici s'a pus baza așezămintelor de căpetenie ale vieții românești. Inconjurat de o populație înstărită, care n'a cunoscut în mare măsură chinurile iobăgiei, primind impulsurile libertății de peste munți, bătrânul oraș cu atmosfera de intelectualitate și toleranță a vecinilor noștri sași, a devenit locul consacrat al adunărilor naționale. Congresele periodice ale bisericii ortodoxe cu rostul lor de onest parlamentarism, au fixat aici o tradiție de chibzuită cumpănire a chestiunilor publice. Partidul național istoric la Sibiiu obișnuia să-și ție întrunirile de protestare, paralel cu semnele de viață ale asociațiunii culturale...

Partidul poporului a ales în mod conștient acest punct de sprijin al trecutului nostru, pentru a desfășura astfel o continuitate de acțiune în viața noastră politică. Pentru întâia oară un partid cu ramificații pe toată întinderea solului românesc a descins deci aici în Ardeal să examineze marile probleme ale ideii de stat român. Opera de unificare și nivelare sufletească a făcut în acest chip un pas înainte, într'o vreme când vrăjmășii sterile par a stânjeni din zi în zi tot mai mult legăturile dintre provinciile unite. Dincolo deci de fanfaronada „descălecătorilor“ ipocriți, lanșați cu mare lux de cerneală de către gazetele din capitală, care n'au nici în clin nici în mână cu aspirațiile bunei noastre mulțimi, congresul recent a întărit procesul de liberă circulație a energiilor pe ruinele granițelor sfărmate. Pentru spiritele limpezi, nelipsite de intuiția istorică, a fost emoționantă adunarea de deunăzi tocmai pentru marea evoluție firească a românismului în

noua configurație de stat. Reprezentanți din toate părțile, întruniți sub îndrumarea aceluiaș curent de simțire, lămuriau prin înfățișarea lor sănătatea organismului nostru politic și concepția de unitate, care inspiră energiile țării. Partidul poporului, care cel dintâi a inaugurat această cale a normalității în politica noastră, are satisfacția de a fi realizat întâia oară mijloacele de închiegare a sufletelor, dând partizanilor săi un prilej de curată mulțumire, iar adversarilor îndemnul de a-l urma pentru consolidarea cât mai grabnică.

Congresul dela Sibiu mai aduce însă o notă particulară pe arena întrecerilor noastre politice. Dela întregirea hotarelor ni s'a dat întâia adunare prezidată de o doctrină, sacrificându-se pe deantregul cunoscutele clișee ale agitațiilor sterpe. Când va apare în curând o amănunțită dare de seamă asupra desbaterilor, înfățișând câmpul vast al diverselor probleme de guvernare, se va vedea nu numai forța cerebrală a unei grupări politice, dar și o accentuată tendință de a occidentaliza viața noastră publică. Înlocuind retorica detestabilă a adunărilor de până acum cu dovezi de muncă pozitivă, eliminând grandilocvența și scandalul, lumea are senzația că încep să se purifice moravurile dela noi și că se apropie ziua când societatea românească scăpând de chioțele unui naționalism lătrător va începe să gândească. În această direcție de altfel, la Sibiu, publicul și-a arătat preferințele lui. O vie mulțumire întâlnea pretutindeni seninătatea discuțiilor, și nota intelectuală a acestui parlament trezea un interes tot mai larg. Din toate părțile se înregistra ca o salvare această schimbare de atmosferă și oamenii oboșiți de valul trivialității asistau în număr tot mai mare la aceste examene ale rațiunii, îndrumate de un spirit științific și de o obiectivitate ireproșabilă.

E semnificativ acest impuls și se esplică lesne. Niciodată în Ardealul nostru nu s'a dus o politică la un nivel intelectual mai coborât, ca acum în timpul din urmă de către conducătorii așa zisului partid național. Contactul destul de frecvent al acestor domni cu masele noastre, n'a fost decât pentru a sbiciui instinctele și a tulbura sufletul pașnic al mulțimii. Recetiți de pildă cuvântările domnului Vaida și soții, imprecățiile lor colorate debitate în avânturi apoplectice cu o strașnică încordare vocală. Despicați aparatul de idei din orice „expozeu“ al domnului Maniu, analizați toate aceste triste certificate și veți vedea golul penibil în urma lor... De ani de zile aici se vântură vorbe și se urlă cumplit cu cel mai ridicat diapazon. Lozince mari pornesc în toate părțile, ca la un idiot joc de artificii. S'a pus la contribuție un întreg vocabular de circumstanță cu care se zăpăcește auditorul. Cuvinte ca: „democrația“, „oligarhia“, „regățenii“, „ciocoi“ etc... strigă neconținut dintr'o dialectică stearpă, pe care oratorii mai mult sau mai puțin congestionați o reped asupra poporului nostru dornic de liniște și chibzuit la minte. În acelaș timp de după frazele prezumțioase nu scoate capul decât un diletantism frivol și o groaznică pustietate. Firește, după atâtea înjurături, lumea a devenit sceptică, inferioritatea inteligenții s'a simțit și o undă puternică de raționalism a ieșit la suprafață. Se cer argumente în locul injuriilor, ana-

70151 (1922)

lize în locul afirmațiilor pripite. E o evidentă tendință de a intelectualiza întrecerile noastre, care se întărește la tot pasul.

Partidul poporului în aceste împrejurări de psihologie schimbată a mediului de aici a avut astfel un ecou puternic în toate straturile. Cei peste o sută de fruntași ardeleni și bănățeni veniți ca delegați la congres au confirmat noua stare sufletească din toate părțile, manifestată de altfel și la alegerea recentă dela Alba-Iulia. Pentru cei care ducem aici o luptă acerbă împotriva ignoranței și străinismului, aceste sunt cele mai prețioase constatări ale congresului dela Sibiu. Poporul care resimte ca supremă dogmă ideia unității noastre politice și în acelaș timp se smulge de sub apăsarea unui desgustător retorism provincial, este cel mai bun material pentru camenii chemați să cumpănească opera de guvernare a țării.

În orice caz atmosfera se limpezește, legendele cad și biruința fatală a adevărului se apropie.

OCTAVIAN GOGA

Sakia-Muni

— D. Merejkovskii —

*Prin munți prăpăstioși, pe unde
Furtuna mușcă din copaci,
Spre apa Gangelui cu trudă
Mergera o gloată de săraci.*

*Cu trupurile înnegrite
De ploi, de vânturi și de chin
Se duc fără 'ntâlni în cale
Nici foc, nici primitor cămin...*

*Ci 'n noaptea, care se frământă
Pe-aripi de vișor, strălucirea
Unei biserici îi atrage,
Să 'și caute adăpostirea.*

*Pe tronul lui Sakia-Muni,
Cioplit din piatră, un gigant
Se 'nalță 'n fața lor. Coroana
E piatra unui diamant...*

— „E noapte, — zice unul, — nimeni
„N'o să ne vadă! Câtă pâine
„Ni-ar da această piatră scumpă,
„Dac' am fura-o! câtă pâine!

Din volumul de versuri „Pământ“, apărut de curând.

„Nu-i trebuie lui Buddha... Dânsul,
„Stăpân pe cer, are 'mprejur
„Un univers de diamante
„Zvârlite 'ntr'un potir de-azur!“

Se face-un semn: prin întuneric
Tăcuți, înaintând mereu,
Inalță mâini tremurătoare. —

Și-abia de s'au atins de zeu,
Când flacări isbucni... Un tunet
Prelung cutremură țaria,
Ecurile, repetate
De stânci, înfiorau pustia...

Zvârliți 'napoi, încremeniră...
Doar unu 'n liniștea de ghiață,
Cu pasul liniștit și sigur
Ieși din gloata mută 'n față,
Strigând lui Buddha: „Nu ești drept,

„Ori mincinoși ți's jertfitorii
„Când spun că tu ești blând și bun,
„C'alini durerea, gonești norii
„Ca soarele! — Tu te răzbuni
„Pentru piatră, și din mână
„Verși foc și tunet peste gloata
„Amestecată cu țărână!

„Rușine! Fulgeră de vrei
„Din noaptea norilor, trăznește
„Pe-acest nebun, ce-ți stă în față
„Si-atât de îndrăsneț vorbește!
„Maude cerul și pământul:
„Tu nu ești drept!“ — Tăcu apoi.
Minune! Statuia lui Buddha
Din soclu s'aplecă greoi,
Iar capu 'ncoronat, — ca piatra
Să fie-ajunsă de-ori-ce mână, —
Smerit și blând ca nici odată
Lipise fruntea de țărână...

VASILE AL. GEORGE

Oradia de ieri și de astăzi

— Portrete și aspecte —

Cine dorește să înțeleagă aspectul Oradiei de astăzi, trebuie să fi cunoscut chipul și sufletul Oradiei de ieri. Un portret, care, deși ciupit și decolorat de viforul războiului, și-a păstrat totuși conturile caracteristice.

Eminentul publicist Tharaud, într'un recent volum de note și impresii din fosta Ungarie, consacră un întreg capitol simpaticului „*Paris de Peczepart*“, care-și desface eleganța și vioiciunea pe malurile Crișului repede. O singură plimbare prin oraș, câteva ceasuri de observații într'un colț discret de cafenea și, ca într'o oglindă magică, ni-se prezintă icoana Oradiei ungurești, cu toate alurile ei de oraș apusean, cu toate notele ei de primitivitate spumegătoare. Faimoșii „gentry bihoreni“, neîntrecuți în chefuri și dueluri, sărutând în cursul ciardașului pe „primașul“ tarafului de lăutari, — ofițerul husar, care intră călare în cafenea, stârnind groaza speculanților de bursă și admirația meselor de cartofori, — samsarul ovreu, care „a conto“ grâului de pe moșia părintească oferă în grabă viteazului cavalier un avans, ca să poată achita șampania, care curge gărlă, — oglinzile sparte în beție și alte asemenea acte de sălbatec romantism, schișate la iuțea cu aceea subtilă ironie și claritate franceză, ne redau perfect fizionomia „Nagyváradului“ din vremurile cele bune. Adecă bune pentru unii, dar nu pentru cei cari nu erau nici „gentry“ și nici samsari.

Inconjurată de sate puternice, cu gospodării bine înstărite, în imediată apropiere de grănarul „pustei ungurești“ și așezată tocmai la drumul mare, în calea mărfurilor, care veneau dela Viena și Lipsca, capitala Bihorului ajunge, înainte de câteva decenii, depoul și cheia de comerț a Ardealului. Atrăși de perspectivele afacerii, ovreii târgoveți din nordul Maramureșului s'au strâns aici, ca un roi de albine alcătuiind cea mai numeroasă și mai bogată parohie izraelită din fosta Ungarie. Bănci, fabrici și magazine de tot felul încep a împetrișa medievalul oraș unguresc, cu vechile lui biserici și mănăstiri de maice, transformându-l ca prin farmec într'un mare târg de samsarlăcuri sgomotoase. Peste ruine de case nemeșesti, peste sfărături de pietre din criptele unor vlădici cu ranguri de cardinali, s'așează o lume nouă. Peste mica Romă a catolicismului ungar s'așterne un Ierusalim modern. Nagyvárad-ul se cunună cu „*Grosswardein*“, alcătuiind o căsnicie fericită. Din domeniul preocupărilor mercantile noul „ghetto“ trece pe urmă la rosturile mai largi ale vieții spirituale. În jurul lojelor de francmasoni, în jurul presei acaparate la repezeală, se creiază noi îndemnuri și noi preocupări de viață culturală. Intelectualitatea de rasă ungurească, în fața nouilor curente, începe a se restrânge tot mai mult între zidurile mănăstirilor, cu multele lor școale, croite pe doctrina

prozelitizmului. Procesul de asimilare se urmează repede. Capitalismul și burghezia ovreiască uită jargonul și „se maghiarizează“, împrumutând în același timp orașului pecetea spiritului semit, târgoveț și las-civ. Promiscuitatea aceasta dă naștere Oradiei de dinainte de război, oraș cu nervură modernă și cu o puternică pulsație de viață comercială și culturală. Noua atmosferă intelectuală, susținută de o presă activă și inteligentă, împrumută aripi câtorva talente lucitoare, — ca *Ady Endre*, *Biró Lajos*, *Sas Ede*, *Dutka Ákos* și alți tineri scriitori, — cari din redacțiile ziarelor orădene își iau sborul spre Olimpul bu-dapestan.

* * *

Războiul, acesta mare măturător și răsturnător de valori, era fata să schimbe și Oradia la față. Dinastiile „Biharország-ului“, cu aventurile lor galante, cu moravurile lor feudale au început să dispară. Chiotul bancheturilor amuțește. În uriașul palat al județului, reședința posomorâtă a atâtor „főispani“ cu atribuții de viceregi, cari ședeau cu împăratul din Viena la masă, uraganul vremurilor alungă umbrele trecutului. Pe sub colonadele sombre nu-și mai face apariția figura aspră și uscățivă a contelui Tisza, stăpânul atotputernic al Bihorului, care la ședințele consiliului județean aducea o notă nouă în viața politică, rostind ademenitoare cuvinte de împăciuire la adresa noastră, a Românilor. După ultimul „főispan“ cu postură de aristocrat, Miskolczy, care de obicei la câteva luni se arăta printre muritorii de rând, înfășurat în tăcere de semizeu, în palatul prefecturii s'a înfipt dintr'odată un profesor socialist, apoi un comisar al regimului bolșevic. Era sfârșitul unei tragedii. Locul lor îl iau noui cuceritori, pentru ca la foarte scurte intervale să-și dea clanța ușii unul altuia o întreagă galerie de avocați români, unii aruncați la întâmplare de valurile politice, alții fermecați de pomposul titlu de „Méltságos Úr“.

Și atunci în sala festivă a prefecturii, împodobită cu portretele atâtor „gentry“ încremeniți în uniformele lor de paradă, democrația vremilor noastre cu noua ei ordine de drept a făcut să se strecoare aceia, cari n'avusese intrare nici în curte: *țăraniii satelor*. Și nu demult ne-a fost dat să ascultăm într'insa pe Octavian Goga, vorbind cu graiul lui fermecător unei imense mulțimi de sumane albe, despre unirea desă-vârșită, în care trebuie să ne topim sufletul cu toții...

* * *

În fața nouilor cuceritori, stăpânii de ieri parte au plecat, parte s'au plecat. La început în mod dârz, ca pretutindeni. Mândria vulnerată și gândul firesc la reîntoarcerea trecutului a mocnit multă vreme sub spuză, urzind chiar naive planuri pentru răsturnarea regimului „valah“. Pe încetul însă involburarea se potolește. Și în vreme ce noi, turmentați de frenezia biruinții, o duceam tot în praznice și în banchete, concetățenii înfrânți ne priveau pieziș, prelungindu-și doar terminul speranțelor cu scadențe tot mai lungi și tot mai vagi...

Așa au trecut zilele, lunile și anii, cei dintâi ani de stăpânire românească. Astăzi după atâtea prefaceri și zguduiri, după atâtea iluzii prăbușite, pe fețele odinioară îmbujorate de sporturi și veselii, se așează tot mai mult umbrele durerii și cutele luptei pentru pâine.

Și dacă în noua configurație politică elementul ovreesc și-a recâștigat echilibrul sufletesc, dacă comerțul saltă ca nici odată, dacă vitrinele magazinelor își răsfață în lumini orbitoare atracțiile luxului ispititor și dacă „corsoul“ de seară rivalizează, în sgomot de tramvaie și automobile, în femei vesele și chipeși ofițeri, cu cel de pe calea Victoriei, să nu ne lăsăm înșelați de aparență. Este Oradia *izraelită*, care se desfătează în tihnă și belșug, alături de filifsonii neamului nostru. În casele ungurești însă, stăpânește tăcerea și durerea. În tăcerea aceasta trăiesc amintiri, cari nu sunt ale noastre și dorm tradiții, cari au dreptul să fie respectate. Adevăratele cripte ale acestei atmosfere de prohodeală sunt acele ziduri groase și albe din jurul episcopiei catolice, care — printre atâția preoți binerotunjiți — adăpostesc câteva figuri uscățive de „canonici“ consacrați științei și înfrățiți cu tradițiile istorice ale neamului lor. Ignorând complect nouile forme de viață, care se desfășoară în preajma sa, istoriograful Karácsonyi stă și astăzi îngropat între cărți și documente, care vorbesc de gloria coroanei sf. Ștefan. Și în vreme ce călugării citesc, se roagă și cred... contele episcop, (e de notat că în Oradia avem azi șapte vlădici), mai puțin absorbit de preocupări literare, trece adeseori în Ungaria, pentru a aduce merinde sufletească celor rămași dincolo de o frontieră, care pentru ei continuă să fie o efemeră linie de demarcație..

* * *

Nu se poate zice, că Oradia a fost un cuib al șovinismului de rasă. Când cu procesul Memorandumului au avut loc, ce-i drept niște demonstrații de stradă, din care episcopul Pavel și câteva case românești s'au ales cu geamurile sparte. Totuși Românii și Ungurii de aici nici odată n'au privit unii la alții ca dușmani neîmpăcați. Dimpotrivă, înrăurirea copleșitoare a mediului de cultură ungurească a făcut, ca puținele familii de intelectuali de ai noștri să se apropie de concetățenii lor maghiari, până la pragul asimilării. Prietiniile și înscrisurile erau cazuri considerate ca firești, erau fenomene sociale la ordinea zilei. De oarecari tresăriri mai accentuate ale conștiinței naționale sau de o afirmare culturală a elementului românesc, înainte de unire, abia se poate vorbi. Cei câțiva clerici bătrâni din preajma episcopiiilor românești, preocupați de ceremonii și de socotelile unor mărunte fonduri „viduo-orfanale“, un mănunchi de tineri „iuriști“ cari se perindau pe la somnolenta Academie de drepturi, n'au fost în stare să creeze o atmosferă culturală cu un pronunțat colorit românesc. *Familia*, venerabila revistă de literatură a entusiastului Iosif Vulcan, un fel de „Gartenlaube“ românesc, care a apărut aici vreme de 40 de ani, n'a fost în stare nici ea să lase urme mai adânci. Să nu uităm — în parantez, — că Eminescu, ca tânăr student, și-a plimbat și el gândurile

pe străzile Oradiei, aducându-și cele dintâi încercări de aripi în coloanele revistei lui Vulcan.

Graiul românesc se auzea foarte rar și aproape numai în zilele de târg, când veneau sătenii la oraș. Cu intelectualii români era suficient să angajezi o scurtă conversație, pentru ca să nu te mai slăbească din „persze“ și din „kérlek szépen“. Unii se simțeau chiar foarte jenați, dacă aflându-i întâmplător în societatea unor prieteni maghiari făceau greșala să le adresezi o vorbă pe românește. Erau eclipse de demnitate, erau lacune de conștiință națională. Erau chiar atitudini anti-românești, nu exista însă un proces de renegare propriu zis. Ba de multe ori, în dosul unei fonetici scâlciate se adăposteau sentimente mult mai curate și convingeri mult mai tari, de cum le găsim la unii din „patrioțiștii“ zilelor noastre, cari perorează într-o românească ireproșabilă.

* * *

Aceasta era starea de spirit, în care ne-a găsit unirea. Frește, că din momentul în care și-a făcut apariția coiful dorobanșului, fața lucrurilor s'a schimbat. Vorba românească a început să fie luată pe buze cu mai puțină timiditate. Cu încetul ea a început să se strecoare, ca un argint viu, prin toate arterele orașului. Mai stricată, mai stălcită și cam ungurească, dar în sfârșit e limba neamului. Astăzi doar în pomposul palat al primăriei, care-și oglindește ornamentica florentină în undele Crișului, se aude mai puțin „limba statului“, câtă vreme la prefectură aprodul îmbrăcat tot în uniformă-i protocolară, cu multe fireturi galbene, te salută respectuos cu „bune ziua“. Nu mai vorbim de cuceririle din restaurante și magazine, unde ovrei maleabili și adulatori se iau la întrecere cu româneasca lor scâlciată de accent unguresc. Ici-colea, în rândurile intelectualilor, progresele sunt deadreptul uimitoare. Avocați și ziariști ovrei, cari până ieri nu știau o boabă românește, astăzi fac pe corespondenții ziarelor din București și nu m'aș mira de loc, dacă i-ași vedea mâine-poimâine redactând un cotidian românesc la Oradia mare.

* * *

Toate acestea n'au schimbat însă prea mult coloritul exterior al orașului. Oradia românească abia își desvălește contururile, câtă vreme Oradia de ieri încă rânjește sfidător din fiecare colț de stradă...

Sunt cetăți, cari nu se pot cucerii, sunt tradiții seculare, cari nu se vor smulge nici odată din suflute. Curente vremilor noi, cu tot vâlmășagul lor, se ciocnesc și la noi, ca valurile mării agitate de zidurile unor țărmuri stâncoși. Situată între două hotare, Oradia de astăzi este un seismograf. Presa maghiară, adaptată la aparență, este încă foarte susceptibilă la șoaptele și sugestiile, cari nu întârzie să vină de către Budapesta. Și'n vreme ce o seamă de tineri scriitori agită problema apropierei celor două neamuri pe teren cultural, pregătind o revistă de literatură bilingvă, o pleiadă de pictori și sculptori de talent, în frunte cu Tibor Ernő, își clădesc un muzeu, unde

să-și expună pânzele lucrute mai ales sub ceriul încântătoarei căldări de munți dela Baia mare. In armura „defensivei“ Oradia cucerită depune eforturi și face eforturi culturale mai mari chiar, decât în vremile ei cele bune.

Față cu aceste manifestații pozitive de intelectualitate conștientă și organizată, faptele și preocupările culturale, pe care le opunem noi, nu sunt decât începuturi șubrede sau improvizări pripite. Școalele, la cari avem o seamă de profesori entuziaști, sunt poate singurele ateliere, în cari se țese pe încetul pânza cea nouă a sufletului românesc. Frumoasele lor edificii sunt însă o moștenire de-a gata. Noi încă n'am zidit nimic. Contribuția noastră de până acum la împodobirea arhitecturală a orașului se ridică la două bronzuri, ieșite și ele din dalta unui sculptor strein. E bustul Regelui și statua Reginei, cele dintâi întruchipări de artă pentru eternizarea Suveranilor, cari au făurit prin bărbăție și suferinți hotarele firești ale neamului. Și dacă valoarea artistică a lor a fost controversată, aceste două statui, aici la granița țării, au cel puțin înalta semnificație morală a unui simbol de biruință. Bustul regelui Ferdinand din parcul școlii militare, stă triumfător pe soclul, de pe care se coborâse înfrânt și prăbușit, alături de monarhia lui, bătrânul împărat Frantz Josef. Statua reginei Maria se înalță zâmbitoare și grațioasă în fața teatrului, care-i poartă numele, pe locul unde fusese bustul modest a lui Szigligeti. Popularul autor de teatru țărănesc s'a retras resemnat în parcul episcopului Schlauch; unde mâini recunoscătoare-l mai consolează discret cu câte-un buchet de flori, cu cât-o pantlicuță colorată cu'nțeleles.

Teatrul este și astăzi curat unguesc, repertoriul dinainte de război se joacă aproape neschimbat, cu multe elemente artistice noi, aduse „de dincolo“. Artiști români rătăcesc pe aici rar și'n treacăt. Noua trupă de cuceritori, cari s'aducă pe scenă graiul și sufletul românesc este încă așteptată. Tot mai mult și parecă tot mai zadarnic așteptată... Nimeni nu se ocupă serios de această problemă culturală, nimeni nu se gândește, că o trupă românească la Oradia mare, — unde se află azi peste opt mii de Români, — ar constitui cel mai perfect curs de pedagogie națională pentru educația mulțimei de hibrizi și înstrăinați de aici.

Cu presa stăm tot atât de lamentabil. Față de patru cotidiene ungurești și alte reviste, avem abia *Tribuna* noastră, care cu multe greutateți apare săptămânal și revista lunară *Cele trei Crișuri*. Organul preoțesc *Legea românească* și revista *Școala Nouă* a corpului didactic primar sunt două publicații folositoare cari își servesc menirea lor specială. Două tipografii și o singură librărie românească tânjesc și ele la umbra atâtor puternice întreprinderi similare ale altora.

Bihorul este astfel tot un fel de cenușotcă al culturii românești, cum era sub trecutul regim feudal.

* * *

Cu toate astea să nu credeți, că el a fost neglijat complet. Din potrivă, propagandiștii și apostolii ideilor reformatoare au început

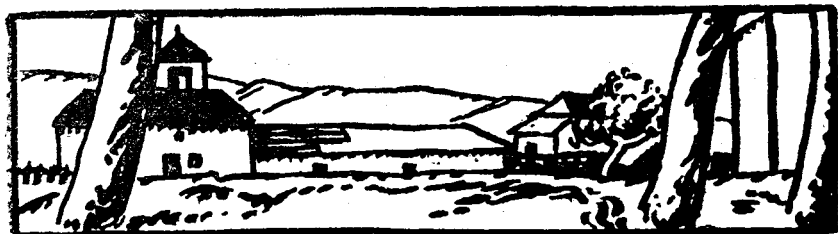
a se ivi din primele zile ale desrobirii. O mulțime de „patrioți“ au început a răsări ca ciupercile. Cutare deschide birou de avocat și-ți solicită clientelă sub cuvânt, că dânsul a venit mânat de marile idealuri ale apărării elementului românesc „atât de primejduit aici la frontieră“. Celălalt deschide o drogherie, un birou de import-export sau de alte rentabile afaceri mai mult sau mai puțin tenebroase, cerându-ți concursul, pentrucă, înțelegi dumneata, dânsul are aici „o misiune“ înaltă, dumnelui este cum s'ar zice „sentinelă de graniță“. Uu cortegiu bizar de personajii dubioase, cavaleri de conjuncturi, aventurieri, potemkini, și alți „viveuri“ au început să-și facă apariția ca niicăiri în alt oraș din Ardeal. Fiecare-și cere cu îndârjire partea sa de luptă, fiecare prinde cu dinții un colț din mantaua zdrențuită a Bihorului desrobii, sub cuvânt că el „are să-l refacă“ Alături de alți anonimi iluștrii, câțiva băștinași de o foarte recentă romanitate îi vezi avântându-se cu mari apetituri pe trambulina lozincelor salvatoare, pentru ca după prima săritură să se scufunde iarăși în valurile turburi ale obscurității, din care au ieșit.

Aici zace nenorocirea. La vechiul spirit ungueresc, care trăește încă în sufletele băștinașilor, la dese lor manifestări de apatie și inconștiență, s'au adaus un spirit nou: de căpătuială și de acaparare. Drumul acesta este de sigur cel mai greșit pe care poate să pornească, acest oraș de frontieră. Cu prea multă „psihoză post bellum“, cu prea mulți jongleuri cuprinși de delirul grandoarei, aici în fața unor minorități, cari tac și ne judecă cu asprime, desigur, că nu se vor rezolvi marile probleme menite să consolideze ideea de stat român în orașele Ardealului, atât de streine încă. Să sperăm însă că aceste fenomene cu toată nota lor de ridicol și exagerare, sunt de natură trecătoare. Să sperăm, că Oradia românească se va împopula tot mai mult cu elemente serioase, de muncă și de cultură, cari vor ști la rândul lor să pună în lumină nu numai cusururile, dar și înaltele calități morale și intelectuale ale neamului nostru. Numai în chipul acesta vom fi în stare să ne apropiem și să mai îndulcim pe concetățenii, cari astăzi ne privesc cu o rezervă, amestecată cu o bună doză de dispreț. Așa văd eu Oradia zilelor de eri și pe cea din zilele noastre.

Prin situația și psihicul ei, Oradia de azi este o delicată problemă politică. De noi depinde să-o rezolvim astfel, ca orașul acesta — fereastra dinspre apus a României — să devină Constanța de pe uscat a țării noastre.

Fericit condeiu, care va avea prilejul să zugrăvească în alte culori *Oradia de mâine*, care va trebui să se plămădească — și ea se va plămădi de sigur! — din durerile și aspirațiile trecutului, din bucuriile și eforturile prezentului.

GH. TULBURE

Rețete poetice moderne

— Simple notițe literare —

La temelia exteriorizării artistice stă, fără îndoială, un complicat proces de eliminare: o goană nepotolită spre cea mai potrivită formă de exprimare. O coardă nevăzută a tremurat undeva, în sufletul celui ales de zei ca să talmăcească semenilor lui, propriile simțiri ale acestora. Artistul vibrează ca un clopot de cristal, subt cupola căruia e ca un zumzet de albine încărcate de polenul cules din grădina lumii. Dar, imboldul acesta imprecis de a exprima o frîntură din veșnica frumusețe, răsrîntă prin prisma unei individualități deosebite, se cere la larg, vrea să fie rostit: în vorbe, în sunete, în linii, în culori... Din amestecul inform al acestui material brut, să alegi fericitul interpret care să talmăcească credincios și să încremenească într'o atitudine a eternității, o străfulgerare de-o clipă!... Negreșit, în fiecare bloc de marmură de Paros doarme, ca Frumoasa din pădurea basmului, o Veneră caldă, ca aceea desgropată la Millo... Și câți sculptori n'au văzut-o, în visările lor de singurătate, ieșind din ascunzătoarea ei, tot atât de albă și de fermecătoare, ca în ziua când a răsărit pentru întâia dată din valurile mării. Dar, câți au putut să sfâșie așchiile de piatră cari o învelesc, în fiecare bloc de marmură de Paros?

Iată-l și pe meșterul culoarei, prins în marginea pădurii, cu ochii infipți în zare. Privirea i-a alunecat departe, spre apus, și se scaldă în aceea lumină incendiară care umple, spre toamnă, amurgurile câmpiei românești. Pe fondul acesta de foc și de sânge, pătat cu nori străvezii și ușori, se proiectează două vlăstare tinere de mesteacăn, cu frunze mici, ruginii, cu trupuri svelte, și albe ca laptele... Pictorul simte, dintr'o dată, simfonia aceasta de culori aprinse, în care tremurul tulpinelor stinghere par câteva motive senine brodate pe o temă maiestoasă, și prinde în mână paleta... A, — iată unde începe chinul, complicatul proces de eliminare. Vopselele fănesc din tuburi, se amestecă în cele mai bizare nuanțe, penelul le scormonește, le încearcă, le alege... Pe pânza virgină, mâna nervoasă urmărește o linie, un contur, o pers-

pectivă, — caută un credincios și adevărat tâlmaci pentru peisajul pe care-l poartă de mult ochii, în dosul pupilelor pline de roșu, de alb și de arămiu, încărcate de lumini bogate și umbre moi... Iată-l apoi și pe titanul răscolitor de sunete. E Beethoven, într'o odăiță modestă, stând la un pian ca orice alt pian, în vreme ce pe fereastra deschisă, se revarsă în valuri reci lumina lunii, ca de zăpadă. Cine poate ghici taina minunată a exteriorizării de care are parte comoara de sensibilitate care sclicește în sufletul meșterului? Prin ce nevăzut dar de selecțiune necăutată, mlădiat de sublima inspirație, alege geniul creator înfrățirea binecuvântată a ritmului și a melodiei, care să realizeze atâtea frumuseți interioare? Toate Sonatele Lunii dorm acolo, pe clapele unui pian ca toate pianele, și toți compozitorii au simțit poezia siderală a nopților, dar puțin sunt acei cari știu să aleagă din atâtea succesiuni nesfârșite de note muzicale pe acele cari să întrupeze armoniile neexprimate încă. Iată-l însfârșit și pe însuflețitorul de vorbe. S'ar părea că sarcina lui e mai ușoară, s'ar putea spune, poate, că are de mănuit un material mai sigur, mai precis, mai docil. Graiul omenesc slujește la orice, — chiar ca să ne ascundem gândirea, — și înțelesul lui nu se pierde într'o împărăție atât de necoprinsă ca aceea a formelor sau a împletiturilor de sunete. Variația acestora, e nesfârșită. În labirintul lor, poți să te pierzi. Valoarea vorbelor e însă strict determinată de sfera noțiunilor. Eliminarea balastului nefolositor de fraze din aluatul cărora trebuie să rămână, curat, aurul inimei cuvântătoare, procesul acesta de dibuire e mult mai ușor. Și totuș, nu un poet a scos strigătul acela, care cuprinde într'însul atât de lămurit tot misterul realizărilor literare?

— *Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul?*

Scriitorul este sclavul acestei formule. Cele mai frumoase versuri sunt acele cari n'au fost scrise niciodată. Cele mai adânci romane, sunt acele cari au rămas închise în observația interioară a prozatorului. În fața hârtiei albe, năvălesc o legiune întreagă de expresii, de comparații, de tablouri. E un târg vijelios de vorbe, cari toate își îmbie serviciile lor. Pentru a tâlmăci o cugetare, nu se înfățișează niciodată o singură frază. Pentru a prinde în cuvinte o stare de suflet, nu se prezintă numai o imagine. În nepătrunsul laborator al psihologiei individuale sosesc și cer dreptul lor la viață, toate posibilitățile de exprimare. Menirea artistului rămâne aceea de a culege, în sbor, sau cu trudă, pe cele cari merită să fie alese din învolburata grămadă...

Au apărut totuș dela o vreme, printre noi, o ceată de poeți cari își zic ei înșiși „moderni“, și cari țin cu orice preț să răstoarne acest firesc drum al exteriorizării literare. Poezia lor nu izbucnește din culele tainice ale simțirii pentru a cere să fie îmbrăcată în cuvinte. Versul nu mai e fructul minunat, la desăvârșirea căruia au concurat atâtea elemente, înlăturate. Imbinarea cuvintelor e altceva decât rezultatul unei fericite operații de eliminare a inutilului. Nu. E vorba cu totul de altceva, de un soi de joc mecanic, destul de inventiv, care răstoarnă ordinea lucrurilor, făcând din buchetele de fraze altceva decât graiul ajutător al inspirației, și ci pur și simplu *scopul* poeziei

Imaginea nu mai e culeasă, în trecut, de pulsația interioară a simțirii care se cere la lumină, — imaginea devine preocuparea unică, țința finală. Metafora nu mai e o discretă interpretă, ci o tiranică acaparatoare. Acestui fel de poezie i se zice *poezie cerebrală* (nu pentru a-dâncimile ei de cugetare, pe care nu le găzduiește aproape niciodată, ci mai mult pentru caracterul ei lipsit cu desăvârșire de *sensibilitate*) și ea a cucerit o foarte mare parte din tinerile noastre talente.

E o pantă pe care au alunecat și mulți dintre cei cari își trecuseră primele probe într'o atmosferă de „tradiționalism“, cum se zice de obicei, în mijlocul căreia se simțeau destul de bine, și dăduseră lucruri de o reală valoare. Revista *Flacăra* se hotărâse, acum câțeva vreme să adune pe toți acești chinuți frământători ai unei topice nefirești, plină de sforțări stranie, căutate și artificiale. Era ultima încarnare a „romanțelor pentru mai târziu“, cari, greșindu-și numele au rămas de mult în urmă față de goana după rețete literare noi. „Romanțele pentru mai târziu“, cu tot exotismul de formă și cu tot misticismul lor de decor, palpitau totuși, pe ici și pe colo, de un puternic impuls liric. Continuatorii așa zisei „școale simboliste“, cerebralizând poezia au gonit din largul ei templu cea mai prețioasă zeiță la care s'au închinat vreodată poezii: *Sinceritatea*.

În felul acesta, versul cade în manierism. Poezii practică o rețetă literară și scrisul lor se aseamănă unul cu altul, până la uniformitate. În definitiv, ceace dă preț manifestărilor omenești sunt tocmai deosebirile dintre ele. Firea urăște uniformitatea, ea nu se împacă decât cu simetria. Mecanizarea acțiunilor noastre este prin excelență un izvor de ridicol, — cum observă atât de minunat Henri Bergson în studiul său asupra „Râsului“. Viața cere, în pulsația ei neconținută, înfățișeri tot mai schimbate și încordări cât mai eterogene, căci prin această neconținută diferențiere își face pașii săi înainte. Așa numita „poezie modernă“ a reușit însă, în vremea din urmă să *facă școală*, ceace însemnează dela sine că o seamă de tineri scriitori au adoptat un anumit fel de a scrie, voit, care imprimă operilor lor aceeaș pecete a lipsei de personalitate. În mijlocul acestor sforțări de a aduna asociații de idei cât mai îndrăznețe, comparații cât mai neașteptate, imagini cât mai nefolosite, temperamentul scriitorului se pierde ca într'un labirint de formule încurcate, subț peștrița înșirare de vorbe așezate unele lângă altele ca niște bucățele mici și strălucitoare de sticlă colorată. E o manieră literară, destul de răspândită, cu care te întâlnești prin toate colțurile de revistă. Apărătorii acestor noi metode de a scrie declară, sentențios, că literatura românească începe de-acum, dela poezia care slujește, supusă, figurilor de retorică, în loc să se folosească de ele, și care face din stil un scop, în loc să facă un mijloc de exprimare. Ei nu înțeleg că răpesc în special genului liric pulsația aceea de sensibilitate, care e însăși forța lăuntrică a versului, și nu vor să știe că în ziua când toți pictorii vor amesteca pe paleta lor aceeaș culori și compozitorii se vor folosi de aceleaș sisteme de tratare a unor teme melodice, oricât de „noi“ ar fi ele, pictura și muzica vor fi năpădite de banalitate.

„Poezia modernă“ dă această impresie de automatism literar, care încâtușează și elanul simțirii și puterea cugetărei, în rigiditatea modei care s'a înstăpânit în casa ei. Cităm, la întâmplare:

Ploaia a urzit în văzduh pânză deasă
și-a așternut oglinzi pe trotuar
a umflat gardurile
a sfredelit fierul de pe casă
și-a cojit pereții de var. . .

E o strofă despre ploaie a unuia din tinerii noștri poeți moderni, lângă care se poate așeza o altă strofă:

Pe când din ceruri, munții
Își scutură viesmântul
Acoperind
Cu sdrențe
Pământul...

care, deși ruptă parcă din strofa precedentă, nu e cu toate acestea, a aceluiaș autor... Cași aceasta:

La orizont — departe — fugar fără glas
Fulgerile
Svâcnesc din când în când
Ca niște lungi picioare de paianjen — smulse
Din trupul care le purta...

Sau:

Luna fuge îngrozită peste păduri
Vântul îndârjește trâmbițele lui de țânțari
Și toată noaptea o să sune ploaia
Pe tinichelele cerului.

Și aceste două strofe din urmă sunt de autori diferiți. Dar cine ar spune-o?...

Am putea să urmărim aceste asemănări foarte caracteristice, cu un lux de citații, inutil pentru a sublinia o constatare atât de isbitoare. Apoi, scopul acestor rânduri nu este acela a unei analize de laborator critic. În aceste trecătoare însemnări ale unui cetitor ca oricare altul, aș vrea numai să semnalez această particularitate a „poeziei noastre moderne“, care este *uniformitatea și lipsa de sinceritate*. Altădată, mă voi coborî poate mai adânc. Școalele literare păcătuiesc toate prin exagerare și exclusivism. Aceasta este, de când se nasc, sentința lor de moarte. Dispărând însă, fiecare „doctrină“ sufletească lasă în urmă rodul unui patrimoniu care rămâne în moștenirea altor generații.

„Poezia noastră modernă“ va muri, cred, foarte repede. Ne vom întreba poate, cândva, cu ce câștig ne vom alege pe urma ei.

ALEXANDRU A. HODOȘ

Armonizarea intereselor satelor și orașelor

Ne-am ocupat în coloanele acestei reviste de unele chestiuni ce țin adânc în interesele populației noastre rurale cari cu toată gravitatea și urgența ce o prezintă nu au putut fi soluționate, sau dacă s'a încercat s'a făcut cât se poate de dăunător pentru existența țărâniei, mărindu-i în mod inutil sarcinile. Ocupându-ne de aceste chestiuni am combătut din convingere măsurile pe cari le reglementează regimul economic actual și am tras următoarele concluziuni.

Am recunoscut că scumpetea, cu care se justifică regimul economic menționat, este generală. Prin urmare cade învinuirea că aceasta o provoacă țărâniea. Am dovedit chiar, că producătorii agricoli se conformează numai împrejurărilor, mergând nu alături, ci mult în urma tendințelor pieții.

Dacă ar fi să căutăm autorii scumpetei, mai de grabă am putea învinui piața mondială cu fluctuațiunile ei voluntare și sistemul de impozite indirecte, care prin natura lui scumpește articolele de primă și strictă necesitate reclamate de masele largi ale poporului.

Regimul economic restrictiv pentru țărânie este în flagrantă contradicție și cu spiritul reformei agrare care, prin exproprierea marilor latifundiași nu a intenționat să exproprieze și produsele celor noi împroprietăriți. Dimpotrivă, spiritul legii agrare este: proprietatea solului și a produselor lui.

Afară de aceste considerațiuni, ne-am mai putea referi la schimbarea condițiilor de producție. Nimenea nu se întreabă astăzi cât costă uneltele țaranului, cum plătește brațele de muncă, etc. Dupăcum știm, la producția hârtiei, de pildă, se revizuesc cheltuelile de producție din lună în lună și, amăsurat urcării acestora se urcă și prețurile. În agricultură nu am pomenit așa ceva.

La aceste constatări am mai putea adăoga și o primejdie ce se semnalează tot mai des dela un timp încoaci: înstrăinarea țaranilor de pământ. Acest fenomen s'a ivit în apropierea Capitalei. Acolo, unde cultivarea pământului prezintă condiții ideale — comunicație lesnicioasă, apropierea locului de desfacere a produselor, cererea mereu crescândă, etc. — țărâniea neglijează ocupația străbună și se dedă

la căraușit, meserie mai comodă și mai la adăpost de ochii scrutători ai administrației.

Rezumând cele de mai sus suntem nevoiți să constatăm, că regimul economic în vigoare, falsifică spiritul legii agrare, scade producția și alimentează curente cari pot altera și gândirea și sufletul admirabililor noștri țărani. Facem exact contrarul celor ce se întâmplă în alte țări. În Cehia, de pildă, se înființează camere agricole, cari să ocrotească interesele țărânilor și să stea în ajutorul statului pentru intensificarea agriculturii. La noi ocrotirea țăranilor se încredințează competenței poliției de stat și jandarmeriei. Bine că nu le-am încredințat tot lor și exproprierea și împroprietărirea.

Regimul economic actual, pe lângă că e foarte mașter față de țărânilor, a adus-o într'un conflict foarte acut cu celelalte categorii de cetățeni, pe care începe să-i considere ca pe cei mai mari dușmani ai ei. Iată de ce :

O reglementare a circulației produselor agricole la țară, — este inutilă. Acolo toți sunt producători, toți au aceleași interese. Afară de aceasta, cumpărarea la sate se face mai mult prin schimb de produse, decât cu monedă. Intreolaltă, deci, nu au nevoie de restricțiuni. Acestea se impun atunci când se duc la piața dela oraș, pentru că aici întâlnesc oameni cu alte interese, aci sunt numai consumatori (bineînțeles numai în orașele mari, în cele de provincie și orașenii sunt producători). Interesele acestor consumatori sunt — evident nu fără cauze — ca țăranul să le vândă marfa după capacitatea buzunarului lor, iar nu după prețurile comparative de pe piață. Adecă, țăranul să-și desfacă marfa după nevoile consumatorului, iar nu după nevoile proprii. Ori țăranul d'aia vine la oraș, fiindcă are și el trebuințele și năcazurile lui. Curat vorba românilor : mănânci mălaiul tău ca să porți grija altuia. Sau inversând chestiunea, să presupunem că mergând negustorul cu bumbac la sate, țăranii i-ar oferi un preț care le convine lor, fără să aibă în vedere dacă negustorul pierde la marfă și dacă pe prețul obținut ar putea sau nu să-și acopere nevoile proprii.

Iată deci că, favorizând numai interesele unilaterale ale unei singure categorii de cetățeni nu se poate face nici dreptate și nici nu se poate asigura traiul diferitelor pături sociale cu interese atât de opuse. Subordonarea satelor intereselor orașului, care se practică dela un timp încoaci, este un principiu leninist cunoscut sub numele de *neutralizarea țărânilor*. Ori noi, nu avem dictatură declarată, — prin urmare ar trebui să căutăm alte mijloace, măsuri cari să aducă diferitele interese în armonie, iar nu să le subordoneze pe unele altora.

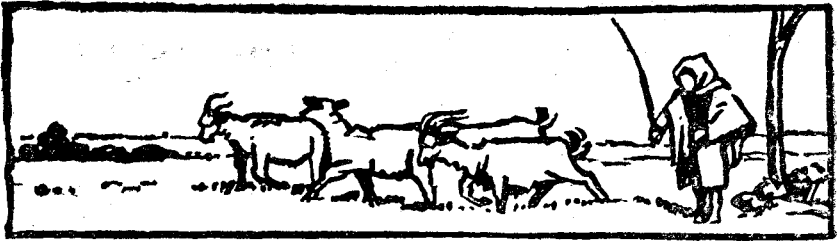
Recunoaștem, că problema asigurării traiului este o problemă din cele mai dificile. Pentru moment ea trebuie să formeze grija de căpetenie a guvernului. În țara noastră însă, ea nu prezintă nici pe departe greutatea ca bunăoară în Germania, unde numărul populației urbane este de 48 milioane, iar celei rurale abia de 20 milioane. La noi, față de o populație rurală de 14 milioane, avem una urbană de abia un milion și ceva. Prin urmare, reglementând regimul economic numai din punctul de vedere al celui un milion, înseamnă să nu-ți

bați capul de 14 milioane, ca și cum aceștia nici nu ar trebui ocrotiți și guvernați. Cât de departe ne-am abătut dela situația reală, vom înțelege când ne vom gândi la împrejurarea că, multă vreme încă, aspirațiunile a unui mare număr din populația orașelor noastre nu coincid cu acelea ale statului român. Mai mult chiar; această populație se găsește în stare de negațiune a acestui stat și luptă, pe ascuns, cu toate mijloacele în contra lui. Din acest punct de vedere ar fi fost mai justificate măsurile de neutralizare a orașelor, acordând toate avantajile de dezvoltare satelor, ca unui element pe ai cărui umeri se reazemă cu toată greutatea sa statul român. Că neutralizarea orașelor nu s'a făcut, nu e nici un rău. Țărănimea noastră nu o cere. Dar cu condiția ca să se renunțe și la neutralizarea nejustificată a ei. Ea cere cu toată stăruința armonizarea intereselor orașelor cu ale ei. Și mai cu seamă abandonarea regimului brutal exercitat prin organe ne-competente: prin poliție și jandarmerie. Sunt atâtea și atâtea mijloace mult mai civilizate pentru întronarea unui regim economic echitabil, pe cari guvernarea românească — par'că e o fatalitate — le ignorează cu o consecvență uimitoare. Pe teren social — zice Henry George — nu există boală care să nu aibă remediu. Numai că remediuul acesta trebuie căutat sincer și aplicat radical.

Vom arăta, cu o altă ocazie, și câteva măsuri practice menite să soluționeze problema de care ne ocupăm.

P. NEMOIANU

Alexandru Leu

Eram în Războieni. Dela fereastra trenului priveam mulțimea de oameni ce mișuna în toate părțile, unii coborând, alții suind, în trenul nostru și în alte trenuri. Din când în când vedeam vre-un prieten, ori cunoscut și îi făceam un semn prietenesc cu mâna, ori îl salutam cu o ușoară mișcare din cap. Iar dacă era de alt sex... cu un zâmbet.

Suciam la țigări mereu și eram fericit, ah, a fost atunci anul prim al României mari. Inscipția românească a gării, vorba românească ce-o auziam pretutindeni, mă făceau să uit că sunt tocmai ca într'o cutie de sardele. Îmi era drag zgomotul din stație, îmi era drag neînchipuitul vălmășag de vorbe și mai ales strigătul ascuțit al unei femei, care se auzia la fie-ce minut:

— N'ați văzut pe Alexandru Leu dela Boița?

Insfârșit, lumea s'a urcat în trenuri, unii, resemnați, în așteptarea altor trenuri s'au retras în salele de așteptare. Abia câte-va femei cu desagi în spate mai umblau dela un vagon la altul. O femeie oacheșă, puternică și plină de viață, (mai adaog: frumoasă), ca de douăzeci și șase de ani, încălțată cu opinci, se opri în dreptul meu:

— N'ai văzut pe Alexandru Leu dela Boița?

Nu știu încotro alergau atunci gândurile mele, că nu i-am dat nici-un răspuns. Dar n'a fost nevoie. Fără să aștepte răspunsul meu, își făcu loc cu puterea brațelor, sfidând pe toți cei cari cercau s'o împiedice spunându-i că nu mai este loc, și în scurtă vreme a intrat în vagonul nostru, răsufând din greu și cu fruntea plină de sudoare. S'a răzimat cu spatele de ușă, apoi apăsându-și pieptul cu amândouă mâinile, măsură lung pe toți călătorii:

— N'ați văzut pe Alexandru Leu dela Boița?

— Nu l'am văzut, — răspunseră câți-va, iar alții nici n'o băgară în seamă.

— Eu l'am văzut, — reluă ea încruntându-și ochii, — și acum, nu-l mai văd!

— Cine-l acel Alexandru Leu? — întrebai și eu ca să mă amestec în vorbă.

— Cine să fie? Bărbatul meu! Eu doar la el mă duc, la Cluj!
Și... l'am văzut adineori și... acum nu-l mai văd!

— Atunci... de ce te mai duci la Cluj?

Imi aruncă o privire speriată.

— Așa-i, așa-i, la ce mă mai duc? Uff! Doamne, Doamne!

Ar fi dat să coboare, dar trenul s'a fost pus în mișcare. Iși puse și ea în mișcare puternicile-i coate și înfruntând sudălmile oamenilor străbătu până lângă mine. În ochii ei străluciau doi stropi de lacrimi, cari se scaldau în razele soarelui ce străbăteau prin fereastra vagonului împrumutându-le strălucirea aceea, care face frumoasă pe ori-ce femeie. O priveam și eu trist și îmi ziceam:

— Iată o femeie, care se topește după bărbat.

Apoi am dat cu ea în povești.

— Am primit carte dela el, — îmi zicea, — acu-s trei zile! Mi-a scris că peste-o săptămână pleacă la Tisa și... am plecat și eu la Cluj, cum n'oi pleca? La Războieni, cum mă uitam prin fereastra trenului, l'am văzut și pe el între soldații cari urcau în trenul nostru și în alte trenuri...

— Nu l'ai văzut, leliță, — i-am zis întrerupându-o, — ți-s'a părut numai că-l vezi! Prea te topești de dorul lui!

— A fost el, Domnule, de bună seamă a fost el, că nu mai este nimeni ca el în *armadia* românească. Ai citit dumneata *Alexandria*?

— Citit, leliță...

— Apoi așa-i Alixandru meu, ca Alixandru Machidon... îl poți cunoaște între un milion de oameni... Când l'or vedea Ungurii la Tisa, pe toți îi trăznește Dumnezeu, așa să știi... Când l'am zărit, m'am dat jos și l'am căutat în toate trenurile... Și nu-l'am aflat, un tren a pornit, poate a fost în acela... Uff! Femeie fără noroc ca mine! M'oi duce la Cluj așa numai în pustiu...

— Nu l'ai văzut, leliță, — i-am zis iar. — Ți-s'a năzăr't numai...

Fără să-mi răspundă și plecându-și capul, rămase dusă pe gânduri. Iși va fi reconstruit lupta lui Alexandru Machidon cu Por împărat și pe Alexandru Machidon îl va fi văzut în chipul bărbatului ei. Un soldat, ce se sui în vagonul nostru la Valea Florilor, o trezi din visări.

Roșind toată și privindu-l drept în față, îl întrebă după oarecare șovăială.

— N'ai văzut pe Alexandru Leu dela Boița?

Un răs general a fost răspunsul. De-acum călătorii râdeau pe socoteala ei la fiecare gară. Se mai suiau în tren și alți soldați, ea îi privea cu neastâmpăr fără să mai îndrăznească a-i întreba. Întrebau însă ceialalți călători în cor:

— N'ați văzut pe Alexandru Leu dela Boița?

Și râdea toată lumea, iar ea își mușca buzele și își ștergea din când în când ochii cu colțul năfrâmii.

Ajunserăm la un tunel lung, iar în tunel, dacă pasagerii sunt de amândouă sexele, glumele se fac pe socoteala întunericului. De-

odată, după o trântitură puternică a ușii se auzi un glas și mai puternic bărbătesc:

— Măi oameni, n'ați văzut pe femeia lui Alexandru Leu dela Boița?

— Aici, aici! — răspunse un glas de lângă mine. A fost un strigăt de fericire, cum n'am mai auzit. În clipa următoare simții o îmbrânceală puternică, iar din potopul de vaiete și sudălmii ce se porni de-odată în vagon am priceput că aceiaș e situația și a celorlalți călători.

Să fi văzut apoi răsete, când am ieșit din tunel! Fusese și asta — gluma unui călător. Aruncând tuturor o privire mânioasă, se porni pe plâns și oamenii îi deteră pace de-acum. Eu o priveam emoționat, căci e grozav să vezi pe femeia lui Alexandru Machidon ... plângând...

La Cluj s'a dat jos toată lumea și s'a coborât și ea. Am mai rămas câți-va în vagon. Mă uitam pe fereastră și urmăream, cum trecea înainte, aruncându-și ochii în toate părțile. Dintre mulțimea de soldați cari așteptau pe peronul gării se desfăcu unul chipeș. Avusese dreptate femeia, era tocmai ca Alexandru Machidon.

Se îmbrățișară prelung.

Când se desfăcu din brațele lui, aruncă trenului nostru o privire de rămas bun. Am mai văzut odată obrajii ei rumeni și sănătoși, ochii ei răsători și ... zâmbetul de fericire ce-i încremenise pe buze.

Se prinseră de mână și se pierdură prin mulțime.

SEPTIMIU POPA

Parlamentul inutil

În tânăra noastră democrație, ne lovim la fiecare pas de această ciudată și nefirească stare de lucruri: aproape niciuna din așa numitele „gazete independente“ nu este ceea ce ar trebui să fie, oglinda credincioasă a gândurilor cari preocupă opinia publică. O tiranică inerție a moravurilor publicistice face ca și după înstăpânirea votului obștesc presa românească să nu se oprească niciodată, când e vorba de politică, asupra marilor probleme pe cari le ridică la suprafață valul nevoilor actuale, ci să rămâie la micile frământări și cancanuri, cari agită odăițile din dos ale partidele noastre. Toate intrigele mărunte de culise se desfășoară, de cele mai multe ori sub un aspect falsificat, pe pânza cinematografică a reportajelor zilnice. Lucruri, de obicei, foarte puțin elegante. Totdeauna lipsite de interes. Săptămâni de-arândul, de pildă, ziarele întrețin pe cetitorii lor cu toate peripețiile inestetice și cu toată vâlva de ambițiuni și rivalități, stârnite de o presupusă „remaniere ministerială“, care, după ce lasă pe toate lumea indiferentă, sfârșește., prin a nu se mai face. Odată e vorba de o „senzațională“ disidență — tot atât de imaginară — în sânul cine știe cărei grupări politice. Altădată se pun în circulație „combinații“ și se desvăluiesc „acorduri“ cari nu s'au încheiat niciodată. Cetitorul, deprins demult cu aceste cuplete interesate le urmărește, bineînțeles, cu mare nerăbdare, nu le crede aproape niciodată, și mai ales nu-și recunoaște în cântecul acesta vulgar, niciunul din păsurile lui de fiecare zi.

Așa se întâmplă în momentul de față și cu uzata arie a „intrării opoziției în Parlament“ pe care confrății noștri bucureșteni au cântat-o până acum pe toate tonurile și i-au epuizat toate variațiile. S'ar părea, dacă ar fi să ia cineva în serios stăruitoarele fantazii, ținute în atâta urzeală de rea credință, că participarea sau neparticiparea opoziției la ședințele Camerei formează obiectul unor mari îngrijorări din partea românismului de pretudindeni. Cași cum soarta țării ar fi suspendată, în momentul de față, de clopoțelul prezidențial al prapitului domn Mihail Orleanu dela Galați...

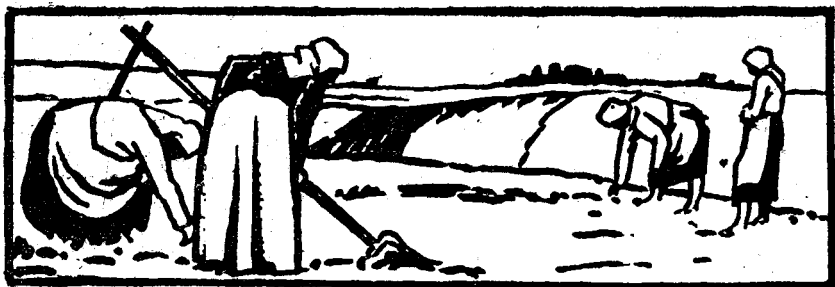
Adevărul este cu totul altul. Ședințele actualelor Corpuri legiuitoare ridică, în jurul lor, un interes foarte mediocru. În primul rând pricină stă în însăși valoarea morală coborâtă a Parlamentului; acesta e lov de un defect congenital. Ieșite din turbureala unor alegeri falsificate, majoritățile cari sunt destinate să servească drept mașină de vot pentru proiectele cercurilor de studiu ale partidului liberal, se simt prea strâns legate de mâna care le-a distribuit mandatul de a „reprezenta“ națiunea întreagă. Deaci, o pronunțată timiditate în gândire, — chiar cei mai tineri dintre deputații liberali au trădat așteptările unor vederi mai înaintate, — și o supunere oarbă la toate dorințele „șefului“ a-tot-puternic. Nu e de mirare, deci, dacă și cu prilejul discuției la Mesaj, nu s'a putut evidenția acea forță creatoare parlamentară, de o serioasă și independentă cugetare politică, grație căreia Parlamentul poate să fie cu totul altceva decât un birou de înregistrare a legilor elaborate în altă parte.

La drept vorbind însă, nici acest birou de înregistrare n'a prea avut mult de lucru. În strânsa conlucrare, impusă de mecanismul constituțional, dintre Parlament și guvern, acesta din urmă nu s'a ridicat mai sus decât emanațiunea sa. Miniștrii dlui Ion I. C. Brătianu seamănă grozăv cu alcătuirea minunată a unor manechine, purtând fiecare un portofoliu subț braț, mișcându-se sau vorbind chiar, la o simplă apăsare pe un buton secret, dar sunt lipsite cu desăvârșire de mișcare proprie, de energie, de viață. În jocul aceasta de fantoșe importante și țanțoșe, mulțimea credulă poate vedea și aspectul unor serioase consilii de miniștri, în fond însă nu e altceva, decât o abilită punere în scenă a unui original teatru de marionete. D. Vintilă Brătianu trage sforile aproape pretutindeni... Întrebați pe bietul d. Vasile Sassu!...

Se înțelege ușor pentru ce Parlamentul care stă, supus, la dispoziția unui asemenea guvern de fațadă, devine complet inutil și cu totul indiferent mulțimei. În afară de penibilele scene de bălci cari se petrec din când în când în incinta atât de nesocotită a Camerei, lumea trece nepăsătoare înainte, atenția ei nefiind reținută de nici o discuție care să angajeze măcar o fibră din necazurile sau preocupările cari o fac să vibreze. Participă, sau nu participă, — ca simpli spectatori, căci alt rost nu pot avea, — și reprezentanții opoziției la debaterile Parlamentului acesta? Iată cece, deasemeni, importă foarte puțin păsurile țării. Ca dovadă că este așa, stă însăși felul cum se privește înțelesul acestei întrebări. Pretutindeni se stăruiește, se apasă asupra faptului că reînvoierarea opoziției în Cameră este o chestiune de *factică*. D. Ion Mihalache a trimis deunăzi un răvaș către o întrunire publică din Capitală, la care nu putuse să ia parte, spunând că „lupta împotriva guvernului actual“ nu se poate da în Parlament. D. N. Iorga a anunțat că se va retrage și dsa din Cameră, definitiv, dacă se va pune în discuție proiectul de modificare a Constituției, — adică tocmai în cazul când Parlamentul, vezi dumneata, s'ar hotărî în sfârșit să... lucreze. Iar partidul național, care nici el nu s'a dus în Parlament, face din această atitudine de abținere, o armă cu care crede că poate răsturna guvernul actual, mai ales dacă va ține într'o zi și mult cântatul congres dela Alba-Iulia.

Aceste, și altele, se brodează pe tema relațiilor dintre opoziție și cele două Corpuri-legiuitoare. Ziarele au grije să scormonească, în enervarea lor cotidiană, alte combinații și alte comentarii. Rubrica reportajelor își face, înainte, datoria. Oamenii cu dreaptă judecată înțeleg însă că lipsa ori prezența unei opoziții dintr'un Parlament complet inutil, n'are nici-o înrăurire asupra operei de legiferare, și nici un câștig, sau nicio pagubă nu isvorăște pentru munca reală, constructivă, de care mai e nevoie încă pentru zidirea temeinică a edificiului Statului nostru. Partidele politice cari stau încă în afară de subț jurisdicțiunea clopoțelului domnului Mihail Orleanu, pot să aibă conștiința liniștită. N'au de cât să privească, dela tribuna publică, ce se petrece jos, în incintă, pentru a pricepe că nici o datorie urgentă pentru o muncă legislativă serioasă, nu le chiamă acolo.

ION BALINT

Proiectul de lege financiară al d-lui V. Brătianu Comparație între ce a fost și ce va fi

Proiectul de reformă financiară al dlui Vintilă Brătianu vine să împrăștie și ultimile resturi de iluzii a celor creduli și neorientați în politica țării românești. Se vor risipi deci speranțele alimentate de partidul competențelor, care pe această chestiune a dus cea mai înverșunată luptă în contra guvernului Averescu. A luptat cu toate mijloacele permise și nepermise pentru a-l discredita, sperând ca, pe ruinele popularității lui, să poată reveni la guvern și să fie tolerat acolo, căci de vreo simpatie publică pentru liberali nu a putut fi, și, suntem siguri, nici nu va putea fi vorba.

Cum proiectul de reformă financiară trebuia să servească în guvernarea liberală ca un ultim „atout“, d-l Vintilă Brătianu a stat ascuns până în momentul din urmă, fără să sufle un cuvânt măcar despre marea și salvatoarea lui operă. Abia acum două săptămâni s'a dus la Camera de industrie și comerț din Capitală dar nici de atunci încocoace nu a avut curajul d-lui Titulescu să iese proiectul său cu în publicitate. Astfel, proiectul d-lui Vintilă Brătianu nu e cunoscut în întregime de nimeni, până în momentul distribuirii acestuia printre parlamentari. Așa am ajuns să îl cunoaștem în parte și noi.

Nouă, cari cunoaștem modul de guvernare al partidului liberal nu de ieri de alaltăieri, proiectul d-lui Vintilă Brătianu nu ne-a rezervat nici o surpriză. Dinpotrivă, el ne-a confirmat întru toate bănuelile ce le-am nutrit față de această mult trâmbișată reformă.

Ca în toate direcțiile guvernării lor, liberalii urmează și în această materie aceeași linie strâmbă și întortochiată: de a face tot posibilul pentru a nu lovi prea tare în ai lor. Apoi se vor gândi ei, mai la urmă, și la interesele bietului stat român și a amărăților lui cetățeni.

Timpul ne-a fost prea scurt ca să facem o expunere a întregului proiect. Deocamdată vom arăta cum înțelege d-l Vintilă Brătianu să ocrotească pe cei mulți, pe țărani. În cele ce urmează vom arăta ce impozite plătesc țărani din Transilvania după legile maghiare în

vigoare și cât vor plăti după proiectul d-lui Vintilă Brătianu, pentru ca apoi lumea să poată judeca.

După legile maghiare în vigoare, pământul de cl. I. era înscris în foaia de cadastru cu 12 coroane venit cadastral anual, cel de cl. II. cu 980 cor., cel de a III. cu 760 cor. Impunerea se face în modul următor:

Venitul cadastral anual se socotește acum cu 20%, ceace ne dă impozitul de bază, la care se adaugă 30% impozit suplimentar, 100% adaos de război și 5% pentru îngrijirea bolnavilor. Acestea sunt dările către stat. Afară de acestea mai vin zecimile comunale și județene sporite în medie de 300% peste cifrele de mai sus.

Impozitul pe case se orientează după încăperi; pentru o cameră 150 cor., pentru 2 camere 4 cor., pentru 3 camere 8 coroane (toate socotite în lei în raportul de 1 leu 2 cor.). La aceasta se adaugă 4% impozit suplimentar, 100% adaos de război și 5% pentru îngrijirea bolnavilor, plus 300% în medie spor pentru zecimi comunale și județene.

După anticiparea acestora să luăm acum ca exemplu un țăran care are o casă cu 3 camere și 10 jughere de pământ cl. I. și să vedem ce dări plătește azi după legile maghiare în vigoare. Socotind că impozitul pe venitul cadastral al unui jugher este de 6 lei, iar după 3 încăperi darea de casă este de 4 lei, acest țăran va plăti următoarele impozite către stat, județ și comună:

10 jughere cu 6 lei de jugher:

20%	lei 12.
30% impozit suplimentar	„ 3'60
100% adaos de război	„ 12.
5% pentru îngrijirea bolnavilor	„ 0'60
Totalul impozitului între stat lei 28'20	
300% către jud. și com.	„ 36'—
Total . . lei 64'20	

Impozitul pe casă:

Impozitul de bază	lei 4'
40% impozit suplimentar	„ 1'60
100% adaos de război	„ 4.
5% pentru îngrijirea bolnavilor	„ 0'08
Total către stat lei 9'68	
300% zecimi comunale și jud.	„ 12'—
Total . . lei 21'68	

Pentru pământ și casă, țăranul susmenționat plătește azi către stat, județ și comună, în total: . . . lei 21'68

	„ 64'20
	„ 85'88
La acestea mai vin dare de cult . . .	„ 8'—
Dare de câini și drumuri com. . .	„ 20'—
In total . . .	„ 113'88

Proiectul d-lui Vintilă Brătianu, la proprietățile neclădite prevede un impozit de 12% a valorii locative, dar se ferește să arate care este valoarea de bază; probabil această surpriză ne-o pregătește prin vreo ordonanță după votarea legii. Presupunem însă, calcularea valorii locative se va face după venitul cadastral arătat în registru, înmulțit fiind de 15—20 ori. (În legea Titulescu valoarea locativă a unui jugher de pământ cl. I. s'a evaluat la maximum 200 lei).

Luând exemplul de mai sus, un țăran din Ardeal cu 10 jughere de pământ clasa I-a va plăti după proiectul d-lui Vintilă Brătianu următoarele impozite:

Valoarea locativă de 12% va da de jugher 14 lei 40 bani; pentru zece jughere	lei 144—
5% pentru județ	„ 7 20
3% „ comună	„ 4 32
In total	„ 155 52

Casele rurale până la 3 camere proiectul nu le impune. Aceasta începe dela 4 camere în sus.

Va să zică, proiectul d-lui Vintilă Brătianu, reducând la număr impozitele cunoscute până acum, ridică simțitor sarcinile țăranimei noastre. Și să notăm bine. Calculul de mai sus este destul de optimist, deoarece am luat ca bază valoarea din registrul cadastral înmulțită de 20 ori. Ne temem însă că d-l Vintilă Brătianu nu fără motiv omite din proiect valoarea locativă și-și rezervă fixarea ei pentru mai târziu, probabil după votarea legii, când fără discuție parlamentară, prin o simplă ordonanță va putea aplica lovitura de grație țăranimei.

Față cu aceste prevederi pline de bănueli în ce privește impozitele asupra pământului, d-l Vintilă Brătianu este foarte clar și indulgent cu impozabilii de categoria d-sale. Iată un singur exemplu sumar:

Sarcinile institutelor obligate la publicarea bilanțului sunt reduse în mod simțitor. Firește, sunt în joc interesele numeroaselor bănci liberale. Legile în vigoare lovesc, de pildă, dividendul de două ori. Odată ca profit global în baza legilor maghiare și a doua oară sunt impuse cu 15% după cedula *g*) a legii Titulescu, neabrogată. Proiectul d-lui Vintilă Brătianu îl impune o singură dată, cu un procent foarte redus.

Atâta deocamdată despre proiectul de lege financiară a d-lui Vintilă Brătianu, ținut închis cu șapte lacăte, până la depunerea lui pe biroul Camerii.

J. BĂNĂȚEANU

Horthy, Cicerin, Mussolini și Turcii

Un titlu abracadabrant și împestrițat, care va uimi și va dezorienta pe cititor, dar care este asemenea mentalității ridicule și confuze a maghiarilor, așa cum ea s'a manifestat de-alungul vremii, în toate ocaziunile de politică internă și externă, și așa cum nu se știește o clipă măcar, să se manifesteze încă și astăzi. Văzându-i cum se agită, și ascultându-i cum debitează insanițați cu o gravă seninătate de bărbați solicitați și strânși anume să reguleze soarta universului, avem impresiunea că ungerii aleargă după asemenea ocazii, doritori de a nu se desminți faima megalomaniei maghiare, și a face încă odată dovada incontestabilei lor insuficiențe în materie de atitudini și credințe politice internaționale.

Conferința dela Lausanne, la care n'au fost invitați fiindcă se discutau acolo chestiuni în afară de orice amestec cu interesele și cu preocupările de viitor ale maghiarilor, a venit parcă la timp pentru a le oferi un nou prilej de divagații politice cu răsunet dincolo de granițe.

Ceeace este cu deosebire interesant însă, este că, de data asta, purtătorul de cuvânt al desideratelor maghiare, s'a făcut cunoscutul aventurier, șvabul-maghiarizat Friedrich, expreședinte al Consiliului pe vremea ocupațiunei românești în Ungaria, și unul din cei mai curbați politicieni maghiari din acel timp, față de activitatea și reprezentanții României la Budapesta.

Totuși, nu ne-am ocupa de spusele grandilocvente de astăzi ale unui asemenea personăgiu, dacă ele n'ar fi stârnit, — după afirmățiunea presei ungurești de aci și de dincolo, — o mare însuflețire printre ascultătorii săi maghiari.

Căci, iată în adevăr, ce a putut să vorbească marele bărbat de stat al Ungariei actuale :

„Poporul maghiar cere puțința să-și spue și el cuvântul la Conferința din Lausanne. Acolo se ridică chestia Strămtorilor, și tot acolo se plănuește înființarea unui coridor spre Salonic, în favoarea României și a Serbiei, și în defavorul Ungariei. Noi cerem, prin urmare, să ni se asigure și nouă drumul spre Salonic. Aceasta, cu atât mai mult, cu cât d. Mussolini a declarat că, în ceeace privește noul regulament al Mării-Adriatice, are să-și spue cuvântul și poporul unguresc. Eu reclam de aci, marelui popor italian, să ia apărarea cauzei noastre, și să facă posibilă reprezentarea intereselor noastre la Lausanne”.

În aprobările Parlamentului, Friedrich a arătat apoi că unitatea de interese ungaro-turcă, aliați și prieteni fideli pe cari Antanta vrea să-i zdrobească, este o chestiune de viață și de moarte pentru poporul maghiar, și a continuat astfel :

„Mulți susțin că dacă noi am lua o atitudine fățiș ostilă Antantei, am fi mai séver tratați în ceeace privește chestia reparațiunilor.

Eroare profundă. Să sfârșim odată cu aceste temeri copilărești; să nu ne mai preocupe Antanta! Dela ea nu putem aștepta nimic, de aceea să nu ni-se pară o fantazie faptul că, mai curând sau mai târziu, va trebui să ne regăsim iarăși alături de vechii noștri aliați. În vremea războiului s'a putut vorbi de un front unic dela Hamburg la Bagdad; ei bine, și acum se poate vorbi, tot cu atâta temei, de o linie dreaptă dela Marea-Nordică până în Arabia.

Cicerin a declarat la Lausanne că nu e dispus să reia raporturile normale cu România, atâta timp cât aceasta nu redă Rusiei, Basarabia. Declarația aceasta a lui Cicerin ne dă anumite indicațiuni asupra Ardealului“.

Am citat fragmentele mai esențiale din cuvântarea lui Friedrich, pentru a ilustra spusele noastre despre inconștiența în care plutesc încă maghiarii, dar ce putem, în definitiv, alege din tot galimatiasul acesta?

Este un amestec hibrid de aberațiuni politice internaționale, cu o șiretenie de autentic naiv, care-și închipue că va putea în felul acesta atrage Italia în sfera de interese a națiunilor bătute, numai pentru că Italia a putut manifesta în anume împrejurări, o oareșicare cochetărie față de maghiari. Știm bine că există între cele două națiuni raporturi de interese cari le apropie, așa cum există în deobște între toate țările cari trăesc într'o mai apropiată vecinătate, cum știm de asemenea că există fricțiuni, inerente popoarelor cu interese similare, între Italia și aliații săi. Dar de aci și până la a presupune că un singur discurs al lui Friedrich va putea zmulge Italia din blocul definitiv încheșat al Antantei, pentru a o arunca în brațele mutilate de înfrângere ale adversarilor de eri, este o distanță tot așa de mare, ca dela priceperea politică a ungarilor până la finețea diplomatică a urmașilor lui Machiavel.

Cât despre faptul că maghiarii încearcă să pue în concordanță declarațiile lui Cicerin cu aspirațiile lor asupra Ardealului, nici aceasta n'ar suscita o mai mare atențiune, dacă n'ar fi de înregistrat cu acest prilej o schimbare în atitudinea, de obicei insolentă, a oficialității maghiare față de România. Răspunzând lui Friedrich, ministrul președinte, contele Bethlen, a fost de data aceasta mai circumspect și mai diplomat decât cum s'a arătat în chestia deputatului Szilágyi. El a sfătuit pe reprezentanții națiunii să fie mai prudenți atunci când se aventurează să trateze în cameră probleme de politică externă, fiindcă de cele mai multe ori creditul statului păgubește pe urma unor asemenea manifestațiuni necugetate, iar maghiarii din țările vecine sunt cei dintâi cari să sufere de nepriceperea sau reaua pregătire a conaționalilor lor. Contele Bethlen n'a putut totuși să nu-și dea pe față temperamentul unguresc, încercând ca, în afară de orice legătură cu chestiunea în discuție, să stoarcă dela sârbi o cale ferată directă Fiume, pentru a realiza astfel o mai strânsă apropiere de Italia lui Mussolini, pe care și el are naivitatea să-l socotească un mare prieten al maghiarilor.

CRONICARUL CARPAȚILOR

Portrete

— Savantul —

*Ilustrul nostru profesor
Fruntaș politic în Ardeal*

— *Jurist cu totul superior —*

E un tezaur... regional.

De altfel, toți ai lui o spun

Că promitea încă de mic:

La orice studiu era bun,

Și învăța, după tipic,

La matematici, geografie,

Și mai ales la ungurește...

Ba când s'a 'ntors din „cătănie“

A învățat chiar românește!

A fost o vreme literat

Sau, cum am zice, autor, —

Cu truddă mult' a editat

Un calendar pentru popor.

Acas' la Dicio-Sân-Mihuț

Il cunoștea orașul tot.

Era un avocat slăbuț

Dar foarte mare patriot.

Pe nimenia nu specula:

Coroane alții luau, destule,

El „nația“ lui și-o... apăra

Pentru un pui și cinci pițule.

Când „șeful“ s'a însărcinat

Să 'a 'n Consiliul dirigent

Din Sân-Mihuțul liberat

Pe toți românii de talent,

L'a întrebat: — „Tu, care ești

Savantul neamului, drăguț,

Ia spune, ce „resort“ dorești?“

El zise: — „Scumpul meu unchiuț,

Când mă găseam la regiment

Dădeam la „proviant“, mâncare...

Deci, cred c'aș fi un competent

Ministru de alimentare!“

„Unchiuful“ l'a satisfăcut,
Și nu numai pe jumătate,
Căci peste-o lună l'a făcut
Și profesor la Facultate.
Plecă atunci dela „resort“,
Purtând solemn în buzunar
Șapte permise de transport,
Și-un op: celebrul calendar.
Spre Cluj porni impetuos,
Și cum era un om gentil
Și-a dus familia pe jos,
Și porcul în automobil.

Dar porcul nu s'a împăcat
Cu atitudinea meschină
El prea u-rât s'a revoltat,
Măncând luxoasa limuzină...
Ce perne moi, ce catifele,
Și ce „resorturi“ minunate!
O, Doamne-acum unde sunt ei?
Sunt toate roase, sfârticate...
De-atunci eu mă gândesc, (ce vrei
In minte se 'ntâlnesc, grupate,
Asociații de idei, —)
La biata Universitate...

Ea cine știe ce mai pate!

REMUS MERCEDES
conferențiar de Drept constituțional

In jurul Constituției...

— Discuțiuni și comentarii bucureștene —

Viața politică se desfășoară astăzi în afară de Parlament, unde mai mult se legiferează după o normă bine precizată din culise, de cât se manifestă acel „spirit critic“ propriu oamenilor noi din țara noastră răsăriți pe urma împrejurărilor pœstbelice, și manifestat în formele lui arhicunoscute: zberete, insulte, pœruei.

Singură discuțiunea Mesajului, a mai dat prilej unor elemente desrœdœcinate din mediul lor turbulent, inactiv și vulgar să imprime o notă de definitiv desgust acestui fel de a se înțelege lupta politică, oglinșindu-se încă odată, cu o satisfacțiune de sadic mahalagist, în strigătele țigœnușilor vœnzœtori de ziare: „Scandalul de la Cameră!“

Între timp, guvernul, lipsit de opoziție, își trece „în liniște“ legile de cari are nevoie, și face ultimile pregătiri pentru votarea Constituției. Suntem aci, în centrul frœmântărilor politice de tot felul, și ne putem foarte bine da seama de realitatea și valoarea lucrurilor; v'o spunem dar limpede pentru-a nu mai încœpea nici o îndoială. Guvernul e hotœrât să treacă Constituția. Toate cele câte se scriu la gazetă, toate amenințările cu protestul a mii de oameni, cu înconjurul Parlamentului, sunt fleacuri mai mult sau mai puțin macabre, de cari nimeni nu ține seamă, nici guvernul și nici acest biet public, îmbuibat cu teorii și doctrinarism foarte frumos, dar lipsit de lemne și de pœine. Mai mult încă: s'a format în vremea din urmă aci nu numai în publicul care se dezinteresează complect de culoarea politică a Constituției, dar chiar și în concurile politice mai cu vœză, și convingerea că guvernul trebuie sprijinit să voteze pactul funda-

mental al țării, pentru a se sfœrși odată și cu această cauză de agitații, devenită, în anii din urmă, o adevœrată calamitate.

Partidul național ardelean, cum atât de just se exprima mai zilele trecute un om politic, nu este, sau nu mai este, în situațiunea să influențeze cu cât de puțin calea pe care înaintează politica „practică“ a partidului liberal. Stând afară din Parlament, și amânând de astă primăvœră zi cu zi atacul distrugœtor ce plœnuia contra guvernului, partidul național ardelean nu numai că a încetat de a mai reprezinta o primejdie serioasă pentru liberali, nu numai că a încetat definitiv de a mai influența el guvernul, dar s'a vœzut pus la un moment dat în necesitatea de a primi el sugestiunile politice guvernamentale. Ca o încoronare a acestora, d. Maniu a trebuit se recurgă la alianța cu takistii, pentru a se salva de acuzațiunile de regionalism pe cari le aduceau liberalii, trecuți în cele din urmă la ofensivă.

Acum ardelenii naționali, bine cœpuți și bine flancați de elementele conservatoare ale fostei grupœri takiste, vor mai putea să ridice glasul contra Constituției și să ceară introducerea unor principii noi, a acelor principii de un abracadabrant liberalism pe cari le afișea d. Sever Dan astœvară la Sovata, în prezența, absentă de opiniune, a dlui Maniu?

Noi credem că nu, și se va vedea că avem dreptate. Prin unirea sa cu takistii, partidul național-ardelean a pierdut forța pe care i-o dœdea caracterul sœu de partid regionalist, pentru a se opune cu succes votœrii unei Constituții în care nu sunt cuprinse principiile agreiate de conducœtorii sœi.